

RETTENS DOM (Første Afdeling)

27. september 2006*

I sag T-117/04,

Vereniging Werkgroep Commerciële Jachthavens Zuidelijke Randmeren,
Zeewolde (Nederlandene),

Jachthaven Zijl Zeewolde BV, Zeewolde,

Maatschappij tot exploitatie van onroerende goederen Wolderwijd II BV,
Zeewolde,

Jachthaven Strand-Horst BV, Ermelo (Nederlandene),

Recreatiegebied Erkemederstrand vof, Zeewolde,

Jachthaven- en Campingbedrijf Nieuwboer BV, Bunschoten-Spakenburg (Nederlandene),

* Processprog: nederlandsk.

Jachthaven Naarden BV, Naarden (Nederlandene),

ved advokaterne T. Ottervanger, A. Bijleveld og A. van den Oord,

sagsøgere,

mod

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved H. van Vliet, A. Bouquet og A. Nijenhuis, som befuldmægtigede,

sagsøgt,

støttet af:

Kongeriget Nederlandene ved H. Sevenster og M. de Grave, som befuldmægtigede,

intervenient,

vedrørende en påstand om annullation af Kommissionens beslutning 2004/114/EF af 29. oktober 2003 om de af Nederlandene gennemførte støtteforanstaltninger til fordel for ikke-overskudsgivende marinaer i Nederlandene (EUT 2004 L 34, s. 63),

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET
I FØRSTE INSTANS (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, R. García-Valdecasas, og dommerne I. Labucka og V. Trstenjak,

justitssekretær: ekspeditionssekretær J. Plingers,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 3. maj 2006,

afsagt følgende

Dom

Sagens baggrund

- ¹ Enkhuizen kommune besluttede i 1998 at anlægge en ny havn til små og store lystbåde. På grund af arbejderne med denne nye havn måtte den eksisterende indsejling til sejlklubben KNZ & RV lukkes. Som kompensation for denne lukning traf kommunen tre forholdsregler:

— For det første sørgede kommunen for, at en indsejlingsrute til KNZ & RV's marina blev åbnet i nærheden.

- Da gæstebåde ifølge kommunen på grund af den nye indsejlingsrute måtte sejle en omvej for at nå frem til KNZ & RV's eksisterende marina, har kommunen som kompensation for dette tab for det andet uddybet en del af vandområdet nær den eksisterende marina med henblik på, at klubben får mulighed for i en senere fase at anlægge 105 bådpladser for egen regning.

  - For det tredje fik sejlkлубben KNZ & RV mulighed for at købe det uddybede vandområde (26 000 m²) af kommunen til samme pris pr. m², som kommunen i 1998 betalte staten for det samme område.
- 2 Nijkerk kommune (Nederlandene) var ejer af en lokal marina, der blev anlagt i 1966. Marinaen blev i 2000 privatiseret og solgt til lejer, den lokale sejlkлуб De Zuidwal. I 1998 blev marinaen af en uafhængig ekspert vurderet til 417 477 EUR, udlejet. Uden lejer blev marinaen vurderet til 521 847 EUR.
- 3 I købekontrakten mellem kommunen og sejlkлубben af 27. marts 2000 indvilligede sidstnævnte i at påtage sig alle udgifter til sanering af vandet og den manglende vedligeholdelse af havnefaciliteterne. Kommunen anslog i 2000 udgifterne til den manglende vedligeholdelse til 272 268 EUR og saneringsudgifterne til 145 201 EUR. Kommunen trak disse udgifter fra marinaens anslåede værdi, hvilket gav en købspris på 0,45 EUR for hele marinaen.
- 4 Wieringermeer kommune (Nederlandene) solgte i 2000 et vandområde og en grund til Jachtwerf Jongert BV (herefter »Jongert«) for 7 636 147 EUR. Den anslåede værdi af de pågældende områder var 5 825 065 EUR (105 211 EUR for vandområdet og 5 719 854 EUR for grunden).

Administrativ procedure

- 5 Ved skrivelse af 1. marts 2001 modtog Kommissionen en klage fra Vereniging Werkgroep Commerciële Jachthavens Zuidelijke Randmeren (forening arbejdsgruppe overskudsgivende marinaer Zuidelijke Randmeren, herefter »arbejdsgruppen«) på dens medlemmers vegne (de øvrige sagsøgere i sagen) vedrørende en mulig konkurrenceforvridning mellem visse marinaer i Nederlandene. Nederlandske marinaer drives af såvel ikke-overskudsgivende organisationer (sædvanligvis sejlklubber) som private foretagender. Ifølge arbejdsgruppen havde flere ikke-overskudsgivende marinaer modtaget statsstøtte til anlæg eller vedligeholdelse af bådpladser. Derved kunne disse marinaer for eksempel tilbyde en lavere leje for gæstebådpladser.

- 6 Oprindeligt var klagen rettet mod et enkelt projekt i Enkhuizen. Kommissionen stillede ved skrivelse af 11. april 2001 de nederlandske myndigheder flere spørgsmål, som de besvarede ved skrivelse af 24. maj 2001.

- 7 Efter at være blevet orienteret om denne korrespondance sendte arbejdsgruppen i løbet af 2001 flere gange supplerende oplysninger om projektet i Enkhuizen og seks andre sager. Ved skrivelse af 11. februar 2002 anmodede Kommissionen de nederlandske myndigheder om detaljerede oplysninger vedrørende disse syv sager.

- 8 På grundlag af de modtagne oplysninger har Kommissionen udarbejdet en oversigt over de syv sager, som klageren fik tilsendt ved skrivelse af 8. august 2002. I denne oversigt blev der skelnet mellem tre sager, hvor det ikke kunne udelukkes, at der var tale om statsstøtte som omhandlet i artikel 87, stk. 1, EF, og fire sager, hvor Kommissionen mente, at der ikke var tale om statsstøtte som omhandlet i artikel 87,

stk. 1, EF. Ved skrivelse af 3. september 2002 erklærede klageren sig indforstået med oversigten og fremlagde yderligere oplysninger om de tre resterende sager (marinaerne i Enkhuizen, Nijkerk og Wieringermeer).

- 9 Kommissionen informerede ved skrivelse af 5. februar 2003 Nederlandene om sin beslutning om at indlede proceduren efter artikel 88, stk. 2, EF med hensyn til de tre resterende sager. Ved skrivelse af 22. april 2003 fremsatte de nederlandske myndigheder deres bemærkninger og fremlagde yderligere oplysninger for Kommissionen.

- 10 Kommissionens beslutning om at indlede proceduren blev den 22. marts 2003 offentliggjort i *Den Europæiske Unions Tidende* (EUT C 69, s. 4). Kommissionen opfordrede deri interesserede parter til at fremsætte bemærkninger.

- 11 Kommissionen modtog ved skrivelse af 16. april 2003 en reaktion fra arbejdsgruppen, hvori der ikke fandtes nye oplysninger eller relevante supplerende oplysninger. Kommissionen modtog ingen reaktioner fra interesserede parter vedrørende indledning af den formelle undersøgelsesprocedure.

- 12 Den 29. oktober 2003 vedtog Kommissionen beslutning 2004/114/EF om de af Nederlandene gennemførte støtteforanstaltninger til fordel for ikke-overskuds-givende marinaer i Nederlandene (EUT 2004 L 34, s. 63, herefter »den anfægtede beslutning«).

13 Denne beslutnings konklusion lyder således:

»Artikel 1

De støtteforanstaltninger, som Nederlandene har truffet til fordel for de ikke-overskudsgivende marinaer i Enkhuizen, Nijkerk og Wieringermeer, kan ikke betragtes som statsstøtte som omhandlet i EF-traktatens artikel 87, stk. 1.

Artikel 2

Denne beslutning er rettet til Kongeriget Nederlandene.«

Retsforhandlinger

14 Sagsøgerne har anlagt nærværende sag ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 24. marts 2004.

15 Ved processkrift indleveret til Rettens Justitskontor den 26. august 2004 har Kongeriget Nederlandene fremsat begæring om at måtte intervenere i henhold til artikel 116, stk. 6, i Rettens procesreglement i nærværende sag til støtte for Kommissionens påstande. Ved kendelse af 7. oktober 2004 har Rettens præsident efterkommet denne begæring.

- 16 På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten (Første Afdeling) besluttet at indlede den mundtlige forhandling og har opfordret parterne til under retsmødet at fremsætte deres bemærkninger om sagens formalitet på baggrund af den relevante retspraksis om statsstøtte.
- 17 Parterne har afgivet mundtlige indlæg og besvaret spørgsmål fra Retten under retsmødet den 3. maj 2006.

Parternes påstande

- 18 Sagsøgerne har nedlagt følgende påstande:
- Den anfægtede beslutning annulleres, og den støtte, der er ydet visse virksomheder, kendes ulovlig.
  - Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.
- 19 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:
- Sagen afvises, eller i hvert fald frifindes Kommissionen.

— Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.

²⁰ Kongeriget Nederlandene har støttet Kommissionens påstande.

Formaliteten

Parternes argumenter

²¹ Kommissionen har bestridt, at sagen kan antages til realitetsbehandling, dog uden at fremsætte en udtrykkelig formalitetsindsigelse i henhold til procesreglementets artikel 114.

²² Den har for det første anført, at det er tvivlsomt, om arbejdsgruppens medlemmer er individuelt berørt af den anfægtede beslutning som omhandlet i artikel 230, stk. 4, EF. For det andet har den rejst tvivl om arbejdsgruppens søgsmålskompetence.

²³ Med hensyn til arbejdsgruppens medlemmers søgsmålskompetence har Kommissionen anført, at såfremt disse er berørt af den anfægtede beslutning, er de det på samme grundlag som alle de øvrige overskudsgivende marinaer.

- 24 Kommissionen har med hensyn til den rolle, som arbejdsgruppen spillede, under retsmødet anført, at den blotte omstændighed, at sagsøgerne indgav en klage, som har ført til den anfægtede beslutning, ikke er tilstrækkelig til, at sagsøgerne kan anses for at være individuelt berørt af denne beslutning. Selv om de har indgivet en klage, som foranledigede, at proceduren efter artikel 88, stk. 2, EF blev indledt, er de som konkurrenter kun berørt, for så vidt som deres stilling på markedet er påvirket væsentligt. Kommissionen har hævdet, at det på grundlag af de omstændigheder, som Domstolen og Retten har taget i betragtning i deres respektive retspraksis, godtgøres, at sagsøgernes stilling på markedet ikke er blevet påvirket væsentligt af den angivelige støtte.
- 25 I det foreliggende tilfælde har Kommissionen anført, at da sagsøgerne kun er seks af de talrige marinaer, som opererer på det nationale og regionale marked, er det ikke godtgjort, at sagsøgernes interesser specifikt er skadet af den angivelige støtte.
- 26 Navnlig har sagsøgerne på ingen måde godtgjort, at en fordel på ca. 200 000 EUR for marinaen i Enkhuizens vedkommende væsentligt har påvirket deres stilling på markedet og har påført dem en reel skade.
- 27 Med hensyn til arbejdsgruppens søgsmålskompetence har Kommissionen for det første henvist til, at artikel 230 EF bestemmer, at kun retssubjekter kan indbringe søgsmål. Ifølge den nederlandske burgerlijk wetboek (borgerlig lovbog, herefter »BW«) er en arbejdsgruppe som den, der her er tale om, som ikke har fastsat vedtægter ved notariel akt, og som end ikke er indført i handelsregistret, kun retssubjekt i meget begrænset omfang. Med hensyn til søgsmålskompetence kan kun sammenslutninger, der er retssubjekter, indbringe søgsmål på deres medlemmers vegne. Følgelig finder Kommissionen, at arbejdsgruppen ikke kan anses for en juridisk person som omhandlet i artikel 230 EF.

28 For det andet har Kommissionen med hensyn til spørgsmålet, om arbejdsgruppen er individuelt berørt, henvist til Rettens dom af 5. december 2002, Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum mod Kommissionen (sag T-144/00, Sml. II, s. 5121), hvori Retten i præmis 52 har henvist til princippet om, at en forening, der er oprettet for at varetage en gruppe borgeres kollektive interesser, ikke kan anses for individuelt berørt i henhold til artikel 230, stk. 4, EF af en retsakt, der påvirker denne gruppes interesser generelt, og derfor ikke har kompetence til at anlægge sag med påstand om annullation på sine medlemmers vegne, når disse ikke kan gøre det individuelt. Den sammenslutning, der var tale om i denne sag, var individuelt berørt, fordi den havde handlet som forhandler, og fordi der var tale om en registreret sammenslutning.

29 Kongeriget Nederlandene har under retsmødet fremsat yderligere bemærkninger til Kommissionens argumentation.

30 Med hensyn til arbejdsgruppens medlemmers søgsmålskompetence har Kongeriget Nederlandene for det første henvist til, at sagsøgerne kun er en ubetydelig del af samtlige regionens erhvervsdrivende havne og en endnu mindre betydelig del på nationalt eller europæisk plan. Alene i Enkhuizen kommune, som er en lille by, er der mindst to aktive erhvervshavne ud over den havn, som bestyres af sejlklubben, og som der er tale om her. Ingen af de selskaber, der driver disse to havne, er blandt sagsøgerne. Disse havne, som er beliggende i umiddelbar nærhed af en ikke-overskudsgivende marina, som angiveligt har draget fordel af en støtte, har åbenbart ikke lidt skade.

31 Desuden er antallet af havne i Nederlandene, som Kommissionen har optalt i beslutningen og under retsmødet, nemlig ca. 1 200, vokset yderligere siden. Da

sagsøgerne kun repræsenterer en ubetydelig del af de havne, som potentielt kunne være berørt, kan deres stilling på markedet ikke være påvirket væsentligt.

- 32 For det andet har Kongeriget Nederlandene bestridt, at sagsøgernes konkurrence-mæssige stilling skulle kunne være påvirket på nogen måde. Med hensyn til sagsøgernes argument om, at den angivelige støtte, der er givet til disse tre havne, skulle have haft prismæssige konsekvenser, som f.eks. har tvunget de erhvervsdrivende havne til at nedsætte deres egne priser, er det Kongeriget Nederlandenes opfattelse, at der er talrige grunde, der kan forklare, at de priser, der anvendes i ikke-overskudsgivende marinaer, er lavere end dem, der anvendes i erhvervsdrivende havne. F.eks. kan udbuddet af supplerende anlæg som f.eks. restauranter og tilknyttede og forbundne aktiviteter, anvendelse af frivillige, som bevirker, at omkostningerne til lønarbejdere er lavere, begrunde denne forskel. Med andre ord udøver de selskaber, der driver ikke-overskudsgivende havne, deres virksomhed efter andre kriterier og under andre forudsætninger end dem, der lægges til grund af selskaber, der bestyrer erhvervsdrivende havne, og de førstnævntes driftsomkostninger er naturligvis langt lavere end de sidstnævntes.
- 33 For det tredje har Kongeriget Nederlandene gjort gældende, at sagsøgerne ikke klart har godtgjort den negative indvirkning, som de angiveligt er ramt af med hensyn til priser. I den erhvervsdrivende havn i Naarden, der drives af et af arbejdsgruppens medlemmer, er prisen for en fast bådplads for en båd på ti meters længde f.eks. ikke blot lavere end gennemsnitsprisen i Nederlandene for denne type bådplads, men det fremgår ligeledes af årsregnskaberne for dette medlem af arbejdsgruppen, at medlemmet de seneste år har kunnet udbetale udbytte. I denne havn er der ligeledes oprettet en venteliste. Desuden har mindst ét selskab, der driver en af de pågældende erhvervsdrivende havne, Jachthaven Strand-Horst i Ermelo, sat sine priser op hvert år i de sidste tre år.
- 34 Med hensyn til arbejdsgruppens søgsmålskompetence har Kongeriget Nederlandene først anført, at da støtten ikke har haft indflydelse på arbejdsgruppens medlemmers

stilling på markedet, kan arbejdsgruppen ikke anses for at have en særlig status som omhandlet i Domstolens dom af 15. juli 1963, Plaumann mod Kommissionen (sag 25/62, Sml. 1954-1964, s. 411, org.ref.: Rec. s. 197).

- 35 Kongeriget Nederlandene har dernæst gjort gældende, at der er tale om en uformel gruppering, som ikke er blevet dannet i henhold til et dokument, der er behørigt oprettet for en notar. Følgelig kan den i henhold til BW ikke indlede et kollektivt søgsmål i Nederlandene.
- 36 Sagsøgerne har med hensyn til arbejdsgruppens medlemmers søgsmålskompetence heroverfor anført, at de er individuelt berørt i henhold til artikel 230 EF. Ifølge sagsøgerne er det indtil nu aldrig blevet krævet, at konkurrenternes stilling på markedet skal tages i betragtning ved besvarelsen af spørgsmålet, om de er individuelt berørt. De har med hensyn til dette punkt henvist til Rettens dom af 13. januar 2004, Thermenhotel Stoiser Franz m.fl. mod Kommissionen (sag T-158/99, Sml. II, s. 1).
- 37 Arbejdsgruppens medlemmer konkurrerer bl.a. med marinaerne i Enkhuizen og Nijkerk og potentielt også med marinaen i Wieringermeer med hensyn til udbuddet af faste bådpladser eller gæstepladser til ejere eller lejere af lystbåde. Takket være støtten er de pågældende marinaer i stand til at tilbyde bådpladser billigere, hvilket hæmmer arbejdsgruppens medlemmers konkurrencemuligheder. Sagsøgerne mener, at den anfægtede beslutning har til følge, at der opretholdes en situation, der vanskeliggør konkurrencen.
- 38 Under retsmødet har sagsøgerne anført, at de lavere priser, som er gældende i de ikke-overskudsgivende marinaer, har til følge, at avancen for de selskaber, der driver

de erhvervsdrivende havne, bliver ubetydelig, og at nogle af dem derfor har måttet indstille deres virksomhed. Sagsøgerne har anført, at behørig drift af en erhvervsdrivende havn forudsætter en rentabilitet af den samlede kapital på mindst mellem 7 og 10%. I øjeblikket ligger den på ca. 4%.

- 39 Med hensyn til arbejdsgruppens medlemmers rolle har sagsøgerne gjort gældende, at de har spillet en aktiv rolle under den administrative procedure. Ikke blot har de afgivet supplerende oplysninger og besvaret Kommissionens spørgsmål, men de har ligeledes på Kommissionens anmodning fremsat deres bemærkninger om skriftvekslingen mellem de nederlandske myndigheder og Kommissionen.
- 40 Med hensyn til arbejdsgruppens søgsmålskompetence har sagsøgerne præciseret, at oprettelsen af arbejdsgruppen den 15. marts 2000 i det væsentlige havde til formål at varetage de erhvervsdrivende marinaers interesser og at bekæmpe illoyal konkurrence. Efter nederlandsk ret anses arbejdsgruppen for at være en sammenslutning som omhandlet i artikel 26 i BW, anden bog, og i kraft heraf er den en juridisk person, og det er ikke nødvendigt hertil, at den oprettes ved notariel akt eller ved indførelse i handelsregistret. Den omstændighed, at den kun har begrænset retsevne efter nederlandsk ret og derfor f.eks. ikke kan indlede et specifikt kollektivt søgsmål i henhold til artikel 305a i BW, tredje bog, er uden betydning her.
- 41 Med hensyn til spørgsmålet, om arbejdsgruppen er individuelt berørt, har sagsøgerne henvist til, at Retten i præmis 65 og 66 i dommen i sagen Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum mod Kommissionen har konkluderet, at en sammenslutning kunne anlægge sag, blot fordi den havde deltaget aktivt i den formelle undersøgelsesprocedure og i uformelle drøftelser, som gik forud for vedtagelsen af beslutningen (bl.a. ved at forelægge rapporter og ved at være en interessant informationskilde).

- 42 Under retsmødet har sagsøgerne tilføjet, at en gruppering, som på grundlag af sit formål og sine aktiviteter repræsenterer og varetager sine medlemmers interesser, ifølge Rettens dom af 6. juli 1995, AITEC m.fl. mod Kommissionen (forenede sager T-447/93, T-448/93 og T-449/93, Sml. II, s. 1971), og dommen i sagen Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum mod Kommissionen, kan anlægge sag på sine medlemmers vegne.
- 43 Sagsøgerne har konkluderet, at da arbejdsgruppens medlemmer kan anses for at være umiddelbart og individuelt berørt af den anfægtede beslutning i artikel 230, stk. 4, EF's forstand, kan arbejdsgruppen ligeledes anses for at være det.
- 44 Desuden har Kommissionen fra procedures begyndelse accepteret arbejdsgruppen som samtalepartner. Desuden har sagsøgerne gjort gældende, at stævningen, for at undgå enhver diskussion om, hvorvidt en sag anlagt af arbejdsgruppen kan admittes, er underskrevet i fællesskab af de forskellige medlemmer.
- 45 Kommissionen har heroverfor anført, at sagsøgerne med deres henvisning til dommen i sagen Thermenhotel Stoiser Franz m.fl. mod Kommissionen overser en væsentlig forskel mellem denne sag og nærværende sag, nemlig at der i det her foreliggende tilfælde blev indledt en formel undersøgelse (artikel 88, stk. 2, EF), mens dette ikke var tilfældet i sagen Thermenhotel Stoiser Franz m.fl. mod Kommissionen. Lige som dommene i Cook og Matra-sagerne (Domstolens dom af 19.5.1993, sag C-198/91, Cook mod Kommissionen, Sml. I, s. 2487, og af 15.6.1993, sag C-225/91, Matra mod Kommissionen, Sml. I, s. 3203) kan dommen i sagen Thermenhotel Stoiser Franz m.fl. mod Kommissionen, som henviser til disse domme, følgelig ikke påberåbes af sagsøgerne hér, fordi sagsøgerne i nærværende sag har haft mulighed for at gøre deres argumenter gældende under den administrative procedure.

- 46 Hvad angår sagsøgernes udtalelse om, at deres begrænsede retsevne ikke er en relevant omstændighed hér, har Kommissionen anført, at sagsøgerne overser, at begrænsningen i kompetencen for sammenslutninger, der ikke er oprettet ved notariel akt, vedrører deres søgsmålskompetence. Artikel 305a i BW, tredje bog, er relevant, fordi den bestemmer, at kun sammenslutninger, der har fuld retsevne, kan anlægge søgsmål på deres medlemmers vegne, hvilket følgerig udelukker arbejdsgruppen. Det er netop på grund af denne begrænsning, at arbejdsgruppens retsevne er utilstrækkelig til, at den kan tillægges søgsmålskompetence. Ifølge Kommissionen er den omstændighed, at en de facto-sammenslutning har indgivet klage eller deltaget i den administrative procedure for Kommissionen, uden betydning.
- 47 Desuden har Kommissionen anført, at det er i strid med god retspleje at tillægge grupperinger, hvis retlige status ikke er klart defineret, som f.eks. en »arbejdsgruppe«, søgsmålskompetence.
- 48 Hvad angår henvisningen til dommen i sagen Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum mod Kommissionen har Kommissionen under retsmødet anført, at Domstolen i en appelsag har konstateret i dom af 13. december 2005, Kommissionen mod Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum (sag C-78/03 P, Sml. I, s. 10737 af Afgørelser), at Retten havde begået en retlig fejl ved at antage, at den pågældende sammenslutning var individuelt berørt.

Rettens bemærkninger

- 49 Det bemærkes, at i henhold til artikel 230, stk. 4, EF kan en fysisk eller juridisk person kun anlægge sag til prøvelse af en beslutning rettet til en anden person, såfremt denne beslutning berører ham umiddelbart og individuelt. Da den anfægtede beslutning var rettet til Kongeriget Nederlandene, må det prøves, om sagsøgerne opfylder disse to betingelser.

- 50 Der skal først tages stilling til arbejdsgruppens medlemmers søgsmålskompetence og dernæst til arbejdsgruppens søgsmålskompetence.

Arbejdsgruppens medlemmers søgsmålskompetence

- 51 Med hensyn til spørgsmålet, om arbejdsgruppens medlemmer er individuelt berørt af den anfægtede beslutning, bemærkes, at det fremgår af fast retspraksis, at andre personer end en beslutnings adressater kun kan gøre gældende, at de berøres individuelt, hvis denne beslutning rammer dem på grund af visse egenskaber, som er særlige for dem, eller på grund af en faktisk situation, der adskiller dem fra alle andre og derfor individualiserer dem på lignende måde som adressaten (Domstolens dom i sagen Plaumann mod Kommissionen, s. 223, og dom af 23.5.2000, sag C-106/98 P, Comité d'entreprise de la Société française de production m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 3659, præmis 39, samt Rettens dom af 27.4.1995, sag T-435/93, ASPEC m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 1281, præmis 62).
- 52 Da den anfægtede beslutning er vedtaget som afslutning på den formelle undersøgelsesprocedure som omhandlet i artikel 88, stk. 2, EF, bemærkes, at det fremgår klart af retspraksis, at en sådan beslutning individuelt berører de virksomheder, der har taget initiativet til den klage, der har givet anledning til iværksættelsen af proceduren, og som er blevet hørt og har bestemt forløbet af proceduren, såfremt virksomhedernes stilling på markedet endvidere i væsentligt omfang er blevet påvirket af den støtteforanstaltning, som den anfægtede beslutning drejer sig om (Domstolens dom af 28.1.1986, sag 169/84, Cofaz m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 391, præmis 24 og 25, og Rettens dom af 15.9.1998, sag T-11/95, BP Chemicals mod Kommissionen, Sml. II, s. 3235, præmis 72).
- 53 Den blotte omstændighed, at den pågældende beslutning var egnet til at udøve en vis indflydelse på konkurrenceforholdene på det pågældende marked, og at den berørte virksomhed på en eller anden måde konkurrerede med adressaten for

retsakten, er ikke tilstrækkelig til, at der kan være tale om en sådan væsentlig påvirkning (jf. i denne retning Domstolens dom af 10.12.1969, forenede sager 10/68 og 18/68, Eridania m.fl. mod Kommissionen, Sml. 1969, s. 117, org.ref.: Rec. s. 459, præmis 7). En virksomhed kan således ikke udelukkende påberåbe sig sin egenskab af konkurrent til den støttemodtagende virksomhed, men skal endvidere godtgøre omfanget af risikoen for dens stilling på markedet (jf. denne retning dommen i sagen Comité d'entreprise de la Société française de production m.fl. mod Kommissionen, præmis 40 og 41).

- 54 I det foreliggende tilfælde må det undersøges, i hvilket omfang sagsøgernes deltagelse i den procedure, der blev indledt i henhold til artikel 88, stk. 2, EF, og påvirkningen af deres stilling på markedet kan individualisere dem i henhold til artikel 230 EF.
- 55 For det første er det ubestridt, at arbejdsgruppen på sine medlemmers vegne indledte den administrative procedure, som er forløbet for Kommissionen. Den har i denne forbindelse gentagne gange afgivet supplerende oplysninger om en række ikke-erhvervsdrivende marinaer, der ifølge den har modtaget statsstøtte. Efter indledningen af denne procedure har den imidlertid kun sendt én skrivelse, som hverken indeholdt nye oplysninger eller væsentlige supplerende omstændigheder.
- 56 Hvad for det andet angår den grad, hvori sagsøgerens stilling på markedet er blevet påvirket, bemærkes indledningsvis, at det følger af præmis 28 i dommen i sagen Cofaz m.fl. mod Kommissionen, at Fællesskabets retsinstanser ikke under behandlingen af sagens formalitetsspørgsmål kan tage endelig stilling til spørgsmål vedrørende det konkurrenceforhold, der måtte bestå mellem sagsøgerne og de virksomheder, der har fået støtte. I denne forbindelse påhviler det alene sagsøgerne at anføre de relevante årsager til, at Kommissionens beslutning kan være til skade for deres legitime interesser ved væsentligt at påvirke deres stilling på det pågældende marked.

- 57 Med hensyn til det foreliggende tilfælde bemærkes, at sagsøgerne ikke har fremført nogen omstændighed, der kan godtgøre, at de har en særlig stilling på markedet for mariner.
- 58 Det af sagsøgerne påberåbte argument, som langt fra tyder på en individualisering, godtgør tværtimod, at de eventuelt er berørt på samme måde som alle de øvrige konkurrenter. Sagsøgerne har nemlig anført, at deres rentabilitet er blevet påvirket af de omtvistede støtteforanstaltninger, da de selskaber, der driver de pågældende ikke-erhvervsdrivende marinaer, takket være disse foranstaltninger kan udleje bådpladser til turister, som anløber med deres lystbåde, til lavere priser end dem, der gælder i erhvervsdrivende marinaer.
- 59 Det må imidlertid konstateres, at sagsøgerne ikke har godtgjort på grundlag af konkrete omstændigheder, f.eks. omsætningen før og efter vedtagelsen af de pågældende foranstaltninger, at disse foranstaltninger væsentligt kunne påvirke deres stilling på det relevante marked.
- 60 Under retsmødet har Kommissionen og Kongeriget Nederlandene desuden henvist til, at sagsøgerne kun repræsenterer seks ud af ca. 1 200 marinaer, der drives i Nederlandene (jf. den anfægtede beslutnings punkt 49). Disse tal er ikke blevet bestridt af sagsøgerne. Disse udgør således blot en ubetydelig del af de havne, som potentielt kan være berørt af den pågældende støtte. I denne situation skulle hver af sagsøgerne godtgøre, hvorved en støtte, der er givet til denne eller hin havn, kunne berøre sagsøgerens egne aktiviteter, f.eks. ved at fremkalde risiko for tab af kunder eller en formindskelse af fortjenstmargen.

- 61 Desuden har Kongeriget Nederlandene under retsmødet påpeget, uden at sagsøgerne har bestridt dette, at fastsættelsen af priser i de erhvervsdrivende havne i Naarden og Ermelo ikke er blevet påvirket af den omtvistede støtte. Med hensyn til den erhvervsdrivende havn i Naarden bemærkes først, at prisen på en fast bådplads for en båd på ti meters længde er højere end den konstaterede gennemsnitspris i Nederlandene for denne type bådplads (jf. rapporten fra Waterrecreatie Advies, som de nederlandske myndigheder har tilstillet Kommissionen under den administrative procedure). Endvidere har — ifølge denne erhvervsdrivende havns årsregnskaber — det selskab, som driver den, kunnet udbetale udbytte i de seneste år. Endelig er der oprettet en venteliste i denne havn. Med hensyn til den erhvervsdrivende havn i Ermelo har Kongeriget Nederlandene anført, uden at blive modsagt af sagsøgerne, at denne havn har forhøjet sine egne priser i de seneste tre år. Disse oplysninger kan ikke støtte sagsøgernes udtalelse om, at deres rentabilitet skulle være påvirket af den omtvistede støtte.
- 62 Sagsøgernes henvisning til dommen i sagen Thermenhotel Stoiser Franz m.fl. mod Kommissionen, hvorefter et søgsmål anlagt af en sammenslutning kan antages til realitetsbehandling, hvis i det mindste visse af sammenslutningens medlemmer er direkte konkurrenter til modtageren af den pågældende støtte, er irrelevant, eftersom den anfægtede beslutning i den foreliggende sag blev vedtaget efter afslutningen af en rent indledende undersøgelse (artikel 88, stk. 3, EF). I det foreliggende tilfælde kan sagsøgerne følgelig på ingen måde påberåbe sig den retspraksis, hvorefter de interesserede parter som omhandlet i artikel 88, stk. 2, EF, der er indrømmet garantier i forbindelse med den formelle undersøgelsesprocedure, når denne indledes, såfremt Kommissionen uden at indlede den formelle undersøgelsesprocedure i forbindelse med en indledende undersøgelse konstaterer, at en statsstøtte er forenelig med fællesmarkedet, bør anses for individuelt berørt af den beslutning, hvorved det fastslås, at støtten er forenelig med fællesmarkedet (jf. hertil dommen i sagen BP Chemicals mod Kommissionen, præmis 82 og 89).

- 63 Det følger af det foregående, at sagsøgerne ikke har kunnet godtgøre, at de er individuelt berørt af den anfægtede beslutning, dvs. at denne berører dem på en særlig måde i forhold til andre erhvervsdrivende, som om de var adressater for denne beslutning.
- 64 Det følger heraf, at sagen må afvises for så vidt angår arbejdsgruppens medlemmer, uden at det er nødvendigt at undersøge, om de er umiddelbart berørt af den anfægtede beslutning.

Arbejdsgruppens søgsmålskompetence

- 65 Retten skal bemærke, at et annulationsøgsmål anlagt af en forening, som ikke er retsaktens adressat, kun kan antages til realitetsbehandling i to situationer. Den første foreligger når foreningen, når den anlægger sag, handler på vegne af et eller flere af de medlemmer, som den repræsenterer, under den forudsætning, at disse medlemmer selv kunne have anlagt sag. Den anden foreligger, når særlige forhold gør sig gældende, herunder den rolle, foreningen måtte have spillet under den procedure, der har ført til udstedelsen af den retsakt, der påstås annulleret (jf. i denne retning Rettens dom af 12.12.1996, sag T-380/94, AIUFFASS og AKT mod Kommissionen, Sml. II, s. 2169, præmis 50, og af 11.2.1999, sag T-86/96, Arbeitsgemeinschaft Deutscher Luftfahrt-Unternehmen og Hapag-Lloyd mod Kommissionen, Sml. II, s. 179, præmis 56 og 57 og den deri nævnte retspraksis).
- 66 I dette tilfælde har Retten allerede fastslået i præmis 63, at arbejdsgruppens medlemmer ikke var individuelt berørt af den anfægtede beslutning. Følgelig kan arbejdsgruppen ikke anses for gyldigt at have handlet på et eller flere af sine medlemmers vegne.

- 67 Der skal derfor tages stilling til, om den kan støtte sin søgsmålskompetence på særlige forhold.
- 68 Retten finder, at skønt arbejdsgruppen faktisk har deltaget i den procedure, der har ført til beslutningen af 29. oktober 2003, kan denne blotte deltagelse ikke være tilstrækkelig til at give den søgsmålskompetence, jf. dommene i sagerne Van der Kooy og CIRFS (Domstolens dom af 2.2.1988, forenede sager 67/85, 68/85 og 70/85, Van der Kooy m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 219, og af 24.3.1993, sag C-313/90, CIRFS m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 1125). Som Retten har udtalt i dom af 5. juni 1996, Kahn Scheepvaart mod Kommissionen (sag T-398/94, Sml. II, s. 477, præmis 42), kan det blotte forhold, at sagsøgeren har indgivet klage til Kommissionen, og at sagsøgeren har haft skriftveksling og ført samtaler herom med Kommissionen, ikke siges at udgøre tilstrækkelige særlige omstændigheder til at individualisere sagsøgeren i forhold til alle andre, således at sagsøgeren får søgsmålskompetence for så vidt angår en generel støtteordning.
- 69 Det forhold, at en sammenslutning er intervereneret for Kommissionen under den procedure, der er fastsat ved traktatens bestemmelser vedrørende statsstøtte, for at varetage sine medlemmers kollektive interesser, er ikke i sig selv tilstrækkelig til at godtgøre, at en sammenslutning har søgsmålskompetence efter denne retspraksis (dommen i sagen Arbeitsgemeinschaft Deutscher Luftfahrt-Unternehmen og Hapag-Lloyd mod Kommissionen, præmis 60).
- 70 Den rolle, som sagsøgerne spillede i sagerne Van der Kooy m.fl. mod Kommissionen og CIRFS m.fl. mod Kommissionen i den procedure, der førte til vedtagelsen af de anfægtede foranstaltninger i de to sager, var i øvrigt væsentligt mere betydningsfuld end arbejdsgruppens blotte deltagelse i nærværende sag.

- 71 I sagen Van der Kooy m.fl. mod Kommissionen fandt Domstolen, at Landbouwschap i sin egenskab af forhandler af gastariffer havde taget aktivt del i proceduren i henhold til artikel 88, stk. 2, EF ved at indgive skriftlige bemærkninger til Kommissionen og ved at holde sig i tæt kontakt med de ansvarlige tjenestemænd, så længe proceduren stod på. Det var den ene af de kontraherende parter i aftalen om fastsættelsen af de tariffer, som Kommissionen ikke godkendte, og det var i denne egenskab nævnt flere gange i Kommissionens beslutning.
- 72 Sagsøgerens rolle i sagen CIRFS m.fl. mod Kommissionen var ligeledes meget betydningsfuld. CIRFS var en sammenslutning, blandt hvis medlemmer befandt sig de vigtigste internationale fabrikanter af syntetiske fibre. Sammenslutningen havde i disse fabrikanters interesse indledt talrige procedurer i forbindelse med den af Kommissionens fastlagte omstrukturingspolitik i sektoren. Den havde bl.a. været Kommissionens forhandlingspartner ved indførelsen af en støtteordning på området, udvidelse og tilpasningen af denne, og den havde ført forhandlinger med Kommissionen og herunder navnlig forelagt den skriftlige bemærkninger og opretholdt nær kontakt med de kompetente tjenestegrene.
- 73 Dette er ikke tilfældet for arbejdsgruppen i nærværende sag. Det må konstateres, at dens rolle, som ikke går ud over udøvelse af de proceduremæssige rettigheder, der tillægges de berørte ved artikel 88, stk. 2, EF, ikke kan sidestilles med den rolle, som Landbouwschap eller CIRFS spillede i de nævnte sager (jf. analogt dommen i sagen Kommissionen mod Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum, præmis 55-59).
- 74 Under disse omstændigheder må sagen ligeledes afvises for arbejdsgruppens vedkommende.

75 Det følger af de foregående betragtninger, at sagen må afvises i sin helhed.

76 Med hensyn til Kommissionens argument om arbejdsgruppens søgsmålskompetence finder Retten, at det ikke er fornødent at udtale sig herom, da arbejdsgruppens medlemmer ikke er individuelt berørt, og da arbejdsgruppen ikke har godtgjort, at den har søgsmålskompetence på grund af særlige forhold.

Sagens omkostninger

77 I henhold til procesreglementets artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da sagsøgerne har tabt sagen, og Kommissionen har nedlagt påstand om, at de tilpligtes at afholde sagens omkostninger, pålægges de ud over at bære deres egne omkostninger at betale Kommissionens omkostninger.

78 I henhold til procesreglementets artikel 87, stk. 4, første afsnit, bærer Kongeriget Nederlandene sine egne omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RET TEN (Første Afdeling)

- 1) **Sagen afvises.**

- 2) **Sagsøgerne bærer deres egne omkostninger og betaler Kommissionen for De Europæiske Fællesskabers omkostninger. Kongeriget Nederlandene bærer sine egne omkostninger.**

García-Valdecasas

Labucka

Trstenjak

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 27. september 2006.

E. Coulon

R. García-Valdecasas

Justitssekretær

Afdelingsformand